

Inhoud

<i>De gespleten burggraaf</i>	7
<i>De baron in de bomen</i>	93
<i>De ridder die niet bestond</i>	347

De gespleten burggraaf

Er was een oorlog gaande tegen de Turken. Burggraaf Medardo van Terralba, mijn oom, reed door de vlakke van Bohemen, op weg naar het kamp van de christenen. Achter hem aan reed een schildknaap, Curzio genaamd. De ooievaars vlogen laag, in witte zwermen, door de dikke, roerloze lucht.

‘Waarom zoveel ooievaars?’ vroeg Medardo aan Curzio, ‘waar vliegen ze heen?’

Mijn oom was een nieuwkomer, hij had nog maar net dienst genomen om een paar naburige hertogen die bij die oorlog betrokken waren een plezier te doen. Bij het laatste kasteel in christelijke handen had hij een paard en een schildknaap aangeschaft en nu ging hij zich presenteren in het keizerlijke kwartier.

‘Ze vliegen naar de slagvelden,’ zei de schildknaap duister. ‘Ze zullen de hele weg met ons meevliegen.’

Burggraaf Medardo had gehoord dat de vlucht van ooievaars in die streken geluk bracht; en hij wilde laten merken dat hij blij was om ze te zien. Maar desondanks voelde hij zich onrustig.

‘Wat trekt steltlopers naar de slagvelden, Curzio?’ vroeg hij.

‘Zij eten inmiddels ook mensenvlees,’ antwoordde de schildknaap, ‘sinds de velden door de schraalte zijn verdord en de rivieren waterloos door de droogte. Waar lijken zijn, hebben ooievaars, flamingo’s en kraanvogels de plaats ingenomen van kraaien en gieren.’

Mijn oom was toen nog zeer jong: de leeftijd waarop gevoelens allemaal een verwarde heftigheid hebben en nog niet onderschei-

den zijn in slecht en goed; de leeftijd waarop je bij iedere nieuwe ervaring, al is zij macaber en onmenselijk, huivert van vurige levenslust.

‘En de kraaien? En de gieren?’ vroeg hij. ‘En de andere roofvogels? Waar zijn die gebleven?’ Hij was bleek, maar zijn ogen schitterden.

De schildknaap was een donkere soldaat met een zwarte snor; nooit keek hij op of om. ‘Die hebben zoveel door de pest aangetaste lijken gegeten dat de pest hen zelf ook te pakken heeft gekregen,’ en met zijn lans wees hij op zwarte bosjes; als je aandachtiger keek zag je dat ze niet uit takken bestonden, maar uit veren en verstijfde roofvogelpoten.

‘Zo weet je niet wie er eerder gestorven is, de vogel of de mens, en wie zich op de ander gestort heeft om hem te verslinden,’ zei Curzio.

Op de vlucht voor de pest, die de volkeren uitroeide, waren complete families naar het platteland getrokken en hadden daar hun doodsstrijd gestreden.

Her en der verspreid over de dorre vlakte zag je karkassen in hopen liggen: naakte, door bulten misvormde mannen- en vrouwenlichamen die, wat aanvankelijk niet te verklaren was, overdekt waren met veren: alsof er uit die rottende armen en ribben zwarte veren en vleugels waren gegroeid. Het waren kadavers van roofvogels die vermengd waren met hun eigen resten.

De grond begon steeds meer bezaaid te raken met tekenen van voorbije veldslagen. Ze kwamen langzamer vooruit, want de twee paarden wilden niet meer verder, sprongen opzij en steigerden.

‘Wat bezielt onze paarden?’ vroeg Medardo aan de schildknaap.

‘Heer,’ antwoordde deze, ‘paarden vinden niets zo onaangenaam als de lucht van hun eigen ingewanden.’

Het stuk vlakte waar ze doorheen kwamen was inderdaad bezaaid met paardenkadavers, sommige op hun buik, andere met hun hoeven in de lucht, weer andere voorover gevallen, met hun neus in de grond geboord.

‘Waarom liggen er zoveel gevallen paarden op deze plek, Curzio?’ vroeg Medardo.

‘Als een paard voelt dat zijn buik opengereten wordt,’ legde Curzio uit, ‘probeert hij zijn ingewanden bij elkaar te houden. Sommige gaan met hun buik op de grond liggen, andere draaien zich op hun rug om ze er niet uit te laten hangen. Maar de dood grijpt ze toch, onverbiddelijk.’

‘Dus in deze oorlog sterven vooral paarden?’

‘De kromzwaarden van de Turken lijken er speciaal voor gemaakt om met één slag hun buik te klieven. Verderop zult u de lichamen van mannen zien. Eerst zijn de paarden aan de beurt en daarna de ruiters. Maar daar is het kamp.’

Aan de verre horizon verhieven zich de puntige daken van de hoogste tenten, de standaards van het keizerlijke leger en stegen de rooklierten op.

Terwijl ze verder galoppeerden, zagen ze dat de gevallen in de laatste slag bijna allemaal weggehaald en begraven waren. Je zag alleen nog wat verdwaalde ledematen op de stoppels liggen, vooral vingers.

‘Af en toe ligt er een vinger die ons de weg wijst,’ zei mijn oom Medardo. ‘Wat wil dat zeggen?’

‘God vergeve het hun: de levenden hakken de vingers van de doden af om de ringen mee te nemen.’

‘Wie is daar?’ riep een schildwacht, gehuld in een mantel die overdekt was met schimmels en mossen als een schors van een boom, blootgesteld aan de noordenwind.

‘Leve de heilige keizerskroon!’ schreeuwde Curzio.

‘En dat de sultan sterve!’ gaf de schildwacht ten antwoord. ‘Maar ik bid u, als u bij het hoofdkwartier bent aangekomen, zeg hun dan dat ze eindelijk eens voor aflossing zorgen want ik schiet hier zo langzamerhand wortel!’

Nu snelden de paarden voort om de wolk van vliegen die gonsden boven de bergen uitwerpselen te ontvluchten.

‘Van vele dappere mannen,’ merkte Curzio op, ‘zijn de uitwerpselen van gisteren nog op aarde, terwijl zij zelf al in de hemel zijn,’ en hij sloeg een kruis.

Aan de ingang van het kampement kwamen zij langs een rij

baldakijnen waaronder mollige vrouwen met krullend haar, lange brokaten gewaden en naakte borsten hen met kreten en schunnig gelach ontvingen.

‘Dat zijn de tenten van de courtisanes,’ zei Curzio. ‘Geen ander leger heeft zulke mooie.’

Mijn oom draaide zich al om op zijn paard om naar de vrouwen te kijken.

‘Pas op, heer,’ voegde de schildknaap eraan toe, ‘ze zijn zo smerig en door de pest besmet dat zelfs de Turken hen niet meer zouden willen als buit van een plundering. Ze zitten intussen niet meer alleen onder de platluizen, wantsen en teken, maar ook schorpioenen en hagedissen nestelen bij hen.’

Ze kwamen langs de artillerie. 's Avonds kookten de artilleristen hun rantsoen water met koolraap op het brons van de mortieren en kanonnen, dat nog gloeiend heet was van het schieten overdag.

Er kwamen karren vol aarde en de artilleristen gooiden deze door een zeef.

‘Buskruit begint al schaars te worden,’ legde Curzio uit, ‘maar de aarde waarop de slagen zich hebben voltrokken is er zo boordevol van, dat je er als je wilt wel weer een ladinkje uit kunt halen.’

Daarna kwamen de stallen van de cavalerie, waar dierenartsen dag en nacht aan het werk waren om de huid van de viervoeters weer op te lappen met hechtingen, verband en kompressen van gloeiende teer; hierbij hinnikten en schopten ze hen allemaal, ook de doktoren.

Daarna kwam er een hele afdeling met de tenten van de infanterie. Het was zonsondergang en voor iedere tent zaten soldaten met blote voeten in teilen lauw water. Gewend als ze waren aan onverwacht alarm, dag en nacht, hielden ze ook op het uur van de voetwassing hun helm op en hun lans in hun vuist geklemd. In hogere tenten vol draperieën als priëlen poederden officiers hun oksels en wuifden zich koelte toe met kanten waaiers.

‘Dat doen ze niet uit verwijfdheid,’ zei Curzio, ‘ze willen juist laten zien dat ze zich volkomen op hun gemak voelen tijdens de ontberingen van het soldatenleven.’

De burggraaf van Terralba werd meteen bij de keizer geïntroduceerd. In zijn tent vol gobelins en trofeeën bestudeerde de soevereine vorst op landkaarten plannen voor toekomstige veldslagen. De tafels lagen vol uitgerolde kaarten en de keizer prikte er spelden in die hij uit een speldenkussen trok dat een van de maarschalken hem voorhield. De kaarten zaten intussen al zo vol spelden dat niemand er meer wijs uit kon worden, en om er nog iets op te lezen moesten ze de spelden er steeds uit halen en er daarna weer in prikken. Om hun handen vrij te hebben bij dit gemanoeuvreren hielden zowel de keizer als de maarschalk de spelden tussen hun lippen en konden zij alleen praten door middel van wat kreunende geluiden.

Toen de vorst de jongeman zag die voor hem neerknielde, stiet hij een vragend gekreun uit en haalde vlug de spelden uit zijn mond.

‘Een ridder die net uit Italië is aangekomen, majesteit,’ zo stelden ze hem voor, ‘de burggraaf van Terralba, een van de meest adellijke families uit Genua en omstreken.’

‘Hierbij bent u benoemd tot luitenant.’

Mijn oom sloeg zijn sporen tegen elkaar en ging in de houding staan; de keizer maakte een weids, vorstelijk gebaar waarbij alle landkaarten zich oprolden en op de grond vielen.

Hoewel hij moe was, kon Medardo die nacht de slaap niet vatten. Hij liep op en neer naast zijn tent en hoorde de schildwachten roepen, de paarden hinniken en soldaten gebroken praten in hun slaap. Hij keek naar de sterren aan de hemel van Bohemen, dacht aan zijn nieuwe rang, aan de slag van morgen en aan zijn verre vaderland, aan het geritsel van het riet in de beken. In zijn hart voelde hij geen heimwee, geen twijfel, geen angst. Voor hem was alles nog compleet en onbetwistbaar, en dat was hij zelf ook. Als hij het verschrikkelijke lot dat hem wachtte had kunnen voorzien, had hij dat misschien ook vanzelfsprekend en volmaakt gevonden, ondanks alle pijn die het met zich meebracht. Hij hield zijn blik gericht op de verre nachtelijke horizon, waar hij het kamp van de vijand wist: met gekruiste armen hield hij zich bij zijn schouders vast en was tevreden dat hij tegelijkertijd de zekerheid had van een verre, andere werkelijkheid

en dat hij daar zelf middenin stond. Hij voelde hoe het bloed van die wrede oorlog, dat in duizenden stromen over de aarde gevloeid was hem had bereikt; en hij liet zich erdoor beroeren, zonder bitterheid of medelijden.

De slag begon om klokslag tien uur in de morgen. Vanaf zijn zadel overzag luitenant Medardo de hele christelijke slagorde die klaar was voor de aanval en hij keerde zijn gelaat naar de wind van Boemen, die de geur van graan meevoerde als van een stoffig erf.

‘Nee, kijkt u niet om, heer,’ riep Curzio uit, die in de rang van sergeant aan zijn zijde reed. En om die brutale uitspraak te rechtvaardigen voegde hij er zachtjes aan toe: ‘Ze zeggen dat het ongeluk brengt vóór de slag.’ In werkelijkheid wilde hij niet dat de burggraaf de moed zou verliezen als hij zou merken dat het leger van de christenen bijna alleen bestond uit die ene rij in slagorde en dat de reservetroepen ternauwernood bestonden uit wat colonnes strompelende infanteristen.

Maar mijn oom keek in de verte, naar de stofwolk die aan de horizon naderbij kwam, en dacht: Daar, die wolk zijn de Turken, de echte Turken; en deze mannen aan mijn zijde die tabak spuwen zijn de veteranen van de christelijkheid, en die hoorn die daar klinkt is de aanval, de eerste aanval van mijn leven, en dit geraas, deze schok, dit projectiel waar veteranen en paarden verveeld naar kijken is een kanonskogel, de eerste vijandelijke kogel die ik tegenkom. Moge zo de dag niet aanbreken dat ik zal moeten zeggen: ‘En dit is de laatste.’

Met getrokken zwaard galoppeerde hij nu door de vlakke, zijn ogen gericht op de keizerlijke standaard die tussen de rook verdween en weer tevoorschijn kwam; de kanonschoten van de zijnen donderden boven zijn hoofd door de lucht en die van de vijand sloe-

gen al gaten in het christelijk front en wierpen fonteinen op van opstuivende aarde. Hij dacht: Zo meteen zie ik de Turken! Zo meteen zie ik de Turken! Niets is zo aangenaam voor een mens als vijanden hebben en dan kijken of ze precies zo zijn als je je voorstelt.

Hij zag ze, de Turken. Er kwamen er net twee aan. Hun paarden waren in mantels gehuld, ze hadden een klein rond schild van leer en een gewaad met zwarte en saffraangele strepen. En een tulband, een okerkleurig gezicht met een snor, net als een man die in Terralba 'Miché de Turk' werd genoemd. Een van de twee Turken stierf en de ander stak zelf iemand dood. Maar er kwamen er ontelbaar veel en ze streden met getrokken wapens. Als je twee Turken had gezien, had je ze allemaal gezien. Ook zij waren militairen en al die gewaden hadden ze gekregen van het leger. Ze hadden verweerde, stugge, boerse gezichten. Voor zover er wat aan hen te zien was had Medardo het nu wel gezien; hij kon zo weer naar ons in Terralba terug en zou nog op tijd zijn voor de kwarteltrek. Maar hij had getekend voor de oorlog. Zo snelde hij voort en ontweek de slagen van de kromzwaarden, tot hij een kleine Turk te voet aantrof: die doodde hij. Nu hij gezien had hoe dat moest ging hij op zoek naar een Turk te paard, maar dat was een slecht idee. Want juist de kleintjes waren schadelijk. Ze liepen tot onder de paarden met die kromzwaarden en reten ze open.

Het paard van Medardo stond wijdbeens stil. 'Wat is er?' zei de burggraaf. Curzio kwam eraan en wees omlaag. 'Kijkt u daar maar eens.' Alle darmen van het paard lagen al op de grond. Het arme dier keek naar boven, naar zijn baas, boog daarna het hoofd als wilde het zijn ingewanden opeten, maar het was slechts een heroïsch gebaar: het verloor het bewustzijn en stierf. Medardo van Terralba moest verder te voet.

'Neem mijn paard, luitenant,' zei Curzio, maar hij kon niet stoppen want hij viel uit het zadel, gewond door een Turkse pijl; het paard rende weg.

'Curzio!' riep de burggraaf en knielde neer bij de schildknaap die kreunend op de grond lag.

'Denk niet aan mij, heer,' zei de schildknaap. 'Laten we hopen dat